

82 § TOIMINNALLISTA RUOTSIA - LÄHTÖKOHTIA RUOTSIN OPETUKSEN KEHITTÄMISEKSI TOISENA KOTIMAISENA KIELENÄ, LAUSUNTO

Kaskolk § 82/5.9.2012 Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa ruotsin kielen opetuksen kehittämisryhmän 7.5.2012 opetusministeri Jukka Gustafssonille jättämänsä raporttiin. Lausunto pyydetään toimittamaan perjantaihin 31.8.2012 mennessä opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamoon. Lausunnon jättämiseen on saatu lisäaikaa 6.9.2012 asti. Kehittämisryhmän raportti on lähetetty lautakunnan jäsenille esityslistan mukana.

Työryhmä asetettiin arvioimaan ruotsin kielen opetuksen laajuutta ja opetusjärjestelyitä eri koulutusasteilla ja selvittämään eri vaihtoehdot ruotsin kielen opetuksen järjestämiseksi perusopetuksessa. Lisäksi työryhmää pyydettiin tekemään ehdotukset ruotsin kielen opetuksen ja oppimisen parantamiseksi kaikilla koulutusasteilla sekä kielellisen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Ruotsin kielen osaamisen heikentyminen johtuu useasta syystä. Ruotsin opinnot ovat vähentyneet ja yksipuolistuneet perusopetuksessa. Vuonna 2010 oppilaista 89,9 prosenttia opiskeli ruotsia B1-kielenä ja 8,3 prosenttia A1- ja A2-kielenä. B1-oppimäärän laajuus on laskenut puoleen 1970-lukuun verrattuna. Ylioppilastutkinnon rakenneuudistuksen jälkeen toisesta kotimaisesta tuli vapaaehtoinen aine ylioppilaskokeissa vuonna 2004. Kirjoittajien määrä on tämän päätöksen jälkeen laskenut siten, että vuonna 2009 ruotsin valinnoita oli enää 68 prosenttia. Alueellisia ja sukupuolittuneita eroja ruotsin valitsemisessa kirjoitettavaksi aineeksi on niin ikään havaittavissa.

Nämä rakenteelliset ja määrälliset muutokset vaikuttavat ruotsin kielikoulutuksen laatuun, eikä ruotsin opintojen jatkumo varhaiskasvatuksesta aikuis-koulutukseen nykyisillä resursseilla ja käytänteillä toteudu. Ruotsin oppimistulokset eivät ole tyydyttäviä, ja sukupuolten väliset osaamis- ja asennoitumiserot näyttävät kasvavan.

Erityisen kriittisiä ovat nivelvaiheet perusopetuksesta toiselle asteelle ja korkeakouluihin. Nykytilanne alemmilla asteilla on johtanut siihen, että korkeakoulut joutuvat paikkaamaan puutteita ruotsin kielen taidossa, mikä entisestään vähentää korkeakoulujen resursseja kehittää opiskelijoiden osaamista muun muassa työelämän tarpeita varten.

Työryhmä pitää välttämättömänä tarkastella ruotsin kielen opetuksen kehittämistä kolmesta eri näkökulmasta. Nämä näkökulmat ovat *koulutusjatkumon periaatteen ja yhdenvertaisen oppimisen turvaaminen, opetussuunnitelmien ja -menetelmien kehittäminen ja maahanmuuttajien mahdollisuuksien kehittäminen* saavuttaa työelämässä tarvittava kielitaito ruotsin kielessä.

Työryhmän yksi keskeisimmistä johtopäätöksistä on, että ruotsin kielen opintojen aloitus peruskoulun seitsemänneltä luokalta on monella tapaa ongelmallinen ajankohta. Tästä syystä työryhmä pitää tärkeänä, että ruotsin aloituksen ajankohtaa tarkastellaan jatkossa. Ruotsin kielen opetuksen kehittämiseen liittyvissä ehdotuksissa painotetaan opetussuunnitelmien ja opetusmenetelmien uudistamista sekä opettajankoulutuksen perus- ja täydennyskoulutuksen jatkumoa.

Maahanmuuttajien osalta työryhmä totesi, että maahanmuuttajilla tulee olla yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet muun väestön kanssa.

Työryhmä katsoo, että koulutuksen jatkumon turvaamiseksi eri koulutusasteilla on tartuttava seuraaviin toimenpiteisiin:

1. Kielikoulutuksen jatkumoa painotetaan paikallisen tason kieliohjelmassa ja mahdollistetaan B1-ruotsin oppimäärää laajemmat opinnot perusopetuksen aikana.
2. Turvataan varhaiset ruotsin kielen valintamahdollisuudet esimerkiksi suuntaamalla vapaaehtoisen A2-ruotsin opetukseen kohdennettua valtion erityisavustusta.
3. Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi mahdollisuudet ruotsin opetuksen varhentamiseksi osana hallituskauden aikana määriteltäviä tavoitteita kansallisen kielivarannon monipuolistamiseksi.
4. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus luovat mahdollisuuksia perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden oppiainejakosuuden loiventamiseksi niin, että ruotsin kielen ja kulttuurin sisältöjä on mahdollista integroida muihin oppiaineisiin perusopetuksen luokilla 1–6.
5. Koulutuksen järjestäjät ottavat käyttöön käytännönläheisiä muotoja ruotsin kielen opiskelussa ammatillisessa koulutuksessa, esimerkiksi kytkemällä sitä eri alojen ammatillisiin opintoihin sekä hyödyntämällä työssäoppimista ja valinnaisuutta.
6. Opinto-ohjausta kehitetään siten, että jatko-opintoja suunnittelevat saavat oikean kuvan ruotsin kielen osaamisvaatimuksista seuraavilla koulutustasoilla ja eri ammateissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, koulutuksen järjestäjät ja korkeakoulut ovat tästä vastuussa.
7. Korkeakoulut järjestävät, erityisesti kaksikielisillä paikkakunnilla, koulutustarjontaa ristiin ja yhdessä suomen- ja ruotsinkielisissä korkeakouluissa suomen- ja ruotsinkielisille opiskelijoille, niin että vapaaehtoinen ruotsin käyttö korkeakouluopintojen aikana lisääntyy.

8. Korkeakoulut kehittävät menetelmiä, joilla turvataan tutkintoasetuksessa vaadittavan kielitaidon saavuttaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee tätä erillisrahoituksella.
9. Opetushallitus yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa kehittävät ruotsin opetuksen opetussuunnitelmia perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisella toisella asteella siten, että tavoitteissa painottuu toiminnallinen kielitaito ja kielenopetus kiinnittyy oppilaan arkeen. Oppilaat ja opiskelijat otetaan kehittämistyöhön mukaan.
10. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ruotsin kielen opetusaineistojen kehittämishankkeen. Siinä luodaan valtakunnallinen jo käytettävissä oleviin oppimisoluihin soveltuva ruotsin oppimisen ja opetuksen digitaalinen oppimisympäristö kaikille koulutusasteille tukemaan opetuksen pedagogista kehittämistä ja koulujen keskinäistä verkottumista. Digitaalisen oppimisolustan rakentamisessa kiinnitetään erityistä huomiota oppijalähtöisiin, mielekkäisiin kielenkäyttötilanteisiin ja harjoituksiin, jotka tukevat toiminnallista kielitaitoa.
11. Opetushallitus laatii valtakunnallisen kielikylpyopetuksen opetussuunnitelman perusteet osana käynnistyvää opetussuunnitelman uudistusta. Perusteissa huomioidaan kielikylpyopetuksen jatkumo ja kielikylvyn erityispiirteet etenkin kielikylpykielen ja äidinkielen opettamisen ja osaamistavoitteiden osalta.
12. Opetus- ja kulttuuriministeriö määrittelee kielikylpyopettajien määrällisen tarpeen kielikylpykysynnän pohjalta osana koulutuksen ennakointityötä. Ministeriö luo yhdessä korkeakoulujen kanssa kielikylpyopettajien erikoistumisväylän lastentarhanopettajien, luokanopettajien ja aineenopettajien koulutukseen.
13. Koulutuksen arviointikeskus, erityisesti Korkeakoulujen arviointineuvosto, arvioi ruotsin kielen aineenopettajakoulutuksen ja ruotsin opetuksen luokanopettajakoulutuksessa ottaen huomioon alueelliset erot sekä edellä esitetyt koulutustasoihin ja oppimiseen liittyvät erityiskysymykset.
14. Yliopistot varmistavat, että ruotsin kielen opettajakoulutukseen liittyvä harjoittelu on monipuolista ja toiminnalliseen kielitaitoon painottuvaa ja että harjoittelupaikkoja on tarjolla eri koulutusasteilla.
15. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus kohdentavat ruotsin opettajien ja luokanopettajien täydennyskoulutukseen resursseja. Täydennyskoulutuksessa painotetaan monimediaista oppimista ja toiminnallista kielitaitoa.

16. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus suuntaavat resursseja varhaiskasvatukseen, esiopetuksen ja perusopetuksen kielikylpyopettajien kielikylpydidaktiseen täydennyskoulutukseen.
17. Opetushallitus ja CIMO käynnistävät yhteistyössä oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa valtakunnallisen finska-ruotsi -vaihto-ohjelman ja kampanjan, jolla lisätään ruotsin- ja suomenkielisten koulujen yhteistyötä ja opettaja- ja oppilasvaihtoja. CIMO edistää hallinnoimiensa ohjelmien kautta mahdollisuuksia ruotsin oppimiseen ja opetukseen kaikilla koulutusasteilla. Tiedotuksen kehittämiseksi CIMO tiivistää yhteistyötä muiden pohjoismaisen koulualan raioittajien kanssa.
18. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee muutokset, joilla mahdollistetaan toisen kotimaisen kielen oppimäärän aloitus (B3) toisen asteen koulutuksessa.
19. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen hankkijat, erityisesti kaksikielisillä paikkakunnilla, ottavat hankinnassa huomioon ruotsin kielen koulutustarpeet, jotta työelämälähtöinen ruotsin oppiminen on mahdollista.
20. Korkeakoulut tarjoavat maahanmuuttajataustaisille ja myös ulkomaisille opiskelijoille ruotsin kielen opetusta suomalaisille työmarkkinoille työllistymisen mahdollistamiseksi.
21. Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi ja tarvittaessa laatii ohjeet siitä, miten perusopetuslain § 18 vapautusmahdollisuuksia sovelletaan maahanmuuttajien osalta. Selvityksessä kiinnitetään huomiota siihen, millaisia seurauksia vapautuspäätöksillä on oppilaalle muilla koulutusasteilla.

Tuusulan kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää työryhmän toimenpideehdotuksia oikean suuntaisina ja näkee ruotsin kielen oppimisen tärkeänä. Tärkeää on kiinnittää huomiota erilaisiin oppimis- ja opetusmenetelmiin, joilla ruotsin kielen opiskelun kiinnostavuutta voitaisiin lisätä. Haasteena nähdään 28.6.2012 päätetty vuonna 2016 voimaan tuleva uusi tuntijako, jossa ruotsin kielen opetus aloitetaan 6. luokalta ja sitä samalla vähennetään luokilla 7-9. Mikäli paikallisen tason kieliohjelmia halutaan laajentaa B1 -kielen osalta, on osaltaan myös huolehdittava, että kuntien rahoitus toiminnan kehittämiseen on riittävä.

Lisätiedot: opetuspäällikkö Markus Torvinen, p. 040 314 3410

Ehdotus
Ksj

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päättää

- antaa perusteluosan mukaisen lausunnon
- tarkastaa ja hyväksyä pöytäkirjan tämän asian osalta kokouksessa.

Päätös   Ehdotus hyväksyttiin.

Otteen tarkastetusta pöytäkirjasta oikeaksi todistaa

Tuusulassa 6.9.2012

pöytäkirjanpitäjä

